

ADWOKAT
AGNIESZKA DOMAGAŁA
KANCELARIA ADWOKACKA

Tarnowskie Góry, dnia 21 grudnia 2021 r.

Sygn. akt kancelarii: 46/2021

Trybunał Konstytucyjny
al. Jana Chrystiana Szucha 12A
00 - 918 Warszawa

Skarżący: R S

zastępowany przez pełnomocnika z urzędu w osobie adv. Agnieszki Domagała

Adres do doręczeń:

Kancelaria Adwokacka Adwokat Agnieszka Domagała

ul. Sobieskiego 24

42 - 600 Tarnowskie Góry

nr wpisu na listę adwokatów: 1344

- Uczestnicy:**
1. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej
 2. Prokurator Generalny

SKARGA KONSTYTUCYJNA

Niniejszym, działając w imieniu skarżącego - pana R S - (zwanego dalej „Skarżącym”) jako ustanowiony na mocy postanowienia Sądu Rejonowego w T z dnia sierpnia 2021 r. w sprawie o sygn. akt , na podstawie art. 79 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (zwanej dalej „Konstytucją RP”), składam skargę konstytucyjną przeciwko art. 81 § 1a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz.534, zwanej w dalszej części skargi „k.p.k.”), stosowanego odpowiednio na zasadzie art. 1 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 53, zwanej w dalszej części skargi „k.k.w.”) do postępowań wykonawczych, na podstawie którego Sąd Okręgowy w K postanowieniem z dnia sierpnia 2020 r. wydanym w sprawie o sygn. akt orzekł ostatecznie o prawach i wolnościach Skarżącego.

UL. SOBIESKIEGO 24 42 - 600 TARNOWSKIE GÓRY
TEL. 530 - 723 - 096

E - MAIL: KANCELARIA@ADWOKAT-DOMAGALA.PL

WWW.ADWOKAT-DOMAGALA.PL

NIP: 645 - 236 - 79 - 72

RACHUNEK BANKOWY: ING 65 1050 1386 1000 0092 3305 3942

Jednocześnie wskazuję, iż w wyniku zastosowania zaskarżonego powyżej przepisu naruszone zostały konstytucyjne prawa Skarżącego określone w:

- art. 45 ust. 1 Konstytucji RP w zw. z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP tj. prawo do rzetelnego, sprawiedliwego, niezależnego i bezstronnego procesu i w konsekwencji też rozpoznania sprawy, a także zasada prawa do obrony na każdym etapie postępowania oraz
- art. 176 ust. 1 Konstytucji RP wyrażający zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego.

Wobec powyższego wnoszę o:

- stwierdzenie, iż art. 81 § 1a ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz.534, zwanej w dalszej części skargi „k.p.k.”) w przedmiocie odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu przez stronę, która złożyła wniosek w trybie art. 78 § 1 k.p.k., w zakresie w jakim ogranicza on możliwość sądowej weryfikacji wydanych rozstrzygnięć poprzez uniemożliwienie poddania go kontroli instancyjnej jest niezgodny z art. 45 ust. 1 w zw. z art. 42 ust. 2 oraz z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP;
- zasądzenie od Skarbu Państwa – Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej – na rzecz Skarżącego zwrotu kosztów postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym.

UZASADNIENIE

A. Przedstawienie stanu faktycznego

Skarżący odbywa obecnie karę pozbawienia wolności.

W dniu czerwca 2020 r. Skarżący złożył na podstawie art. 7 § 3 k.k.w. w zw. z art. 7 § 1 k.k.w. skargę na decyzję dyrektora Aresztu Śledczego w S , z którą Skarżący zapoznał się dnia czerwca 2020 r. i w której odmówiono mu wydania zaświadczenia dotyczącego realizacji kierowanych przez skazanego do tego organu próśb i wniosków.

Zdaniem Skarżącego okazana mu tego dnia przez wychowawcę decyzja dyrektora Aresztu Śledczego w S nie zawierała wymaganego prawem uzasadnienia, pouczenia co do środka zaskarżenia oraz podpisu i pieczętki osoby ją wydającej. Ponadto Skarżący wniósł o ustanowienie obrońcy z urzędu oraz załączył stosowne oświadczenie o stanie majątkowym.

Zarządzeniem Sędziego Sądu Okręgowego w K z dnia czerwca 2020 r. wydanym w sprawie o sygn. akt odmówiono Skarżącemu wyznaczenia obrońcy z urzędu, gdyż uznano, iż nie zachodzi żadna z przesłanek przewidzianych w art. 8 § 2 k.k.w. Sąd ponadto stwierdził, iż skazany nie wykazał w należyty sposób, aby nie był w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla utrzymania niezbędnego siebie i rodziny.

Na powyższe zarządzenie Skarżący złożył zażalenie podnosząc, iż zaskarżone orzeczenie nie uwzględnia jego sytuacji materialnej, tj. braku środków finansowych umożliwiających skorzystanie z obrońcy z wyboru, która wykazana została stosownym oświadczeniem majątkowym, z którego w sposób jednoznaczny wynika, iż nie posiada on żadnego majątku oraz dochodów oraz zobowiązany jest do uiszczania rat alimentacyjnych. Skazany podniósł, iż jeśli w ocenie Sądu przedmiotowe oświadczenie nie było wystarczające to Sąd winien wezwać go do przedłożenia dodatkowych dokumentów, czego nie uczynił.

Postanowieniem z dnia sierpnia 2020 r. Sąd Okręgowy w K nie uwzględnił zażalenia Skarżącego powtarzając w zasadzie wcześniejszą argumentację o braku zaistnienia przesłanek przewidzianych w art. 8 § 2 k.k.w. Sąd ten wskazał ponadto, iż brak jest również podstaw do uznania, by ustanowienie obrońcy z urzędu w postępowaniu skargowym było konieczne i niezbędne ze względu na zaistnienie okoliczności utrudniających Skarżącemu obronę, bowiem, w ocenie Sądu, istotną okolicznością jest również analiza

zakresu potencjalnego udziału obrońcy, etap postępowania czy charakter czynności jaka miałyby być dokonana z jego udziałem.

Zdaniem tegoż Sądu nie w każdym przypadku postępowania sądowego niezbędny jest udział obrońcy z urzędu, by zapewnić standardy rzetelnego procesu.

Sąd podkreślił także, że skazany sporządził już skargę, którą szeroko uzasadnił oraz przedstawił twierdzenia uzasadniające swoje wystąpienie.

Zdaniem Sądu ponadto Skarżący jako autor kilkudziesięciu skarg, które są wielostronicowe i wielowątkowe, w których przytacza podstawy prawne, opinie popierające jego stanowisko, a także dyrektywy i konwencje prawa europejskiego, a także orzecznictwo nie może zostać uznany jako osoba nieporadna, która nie rozumie znaczenia określonych decyzji procesowych czy nie jest świadoma jakie czynności należy podjąć celem reprezentowania swoich interesów. W takim stanie rzeczy udział obrońcy w postępowaniu skargowym ograniczyłby się, zdaniem tegoż Sądu, wyłącznie do ponowienia czynności Skarżącego oraz powtórzenia jego argumentacji.

W posiedzeniu Sądu, które odbyło się w dniu sierpnia 2020 r. Skarżący nie uczestniczył, nie był również na niego wzywany.

Przedmiotowe postanowienie Sądu Okręgowego w K
z dnia sierpnia 2020 r., wydane w sprawie o sygn. akt _____, ze względu na brzmienie art. 81 § 1a k.p.k. nie podlegało zaskarżeniu.

Zaś ewentualne złożenie ponownego wniosku przez Skarżącego zawierającego wskazane argumenty i wskazanie braku możliwości pokrycia kosztów obrony z wyboru zgodnie z brzmieniem art. 81 § 1b k.p.k. skutkowałoby pozostawieniem go bez rozpoznania.

B. Uzasadnienie zarzutu niezgodności kwestionowanego przepisu ustawy lub innego aktu normatywnego, ze wskazaną konstytucyjną wolnością lub prawem skarżącego, z powołaniem argumentów lub dowodów na jego poparcie

Zgodnie z brzmieniem art. 8 § 1 k.k.w. w postępowaniu wykonawczym skazany może korzystać z pomocy obrońcy ustanowionego w tym postępowaniu.

W art. 8 § 2 k.k.w. z kolei zawarte zostały przypadki tzw. obrony obowiązkowej, która obejmuje wyłącznie obronę przed sądem. Obowiązkowe jest tu tylko posiadanie obrońcy, czyli tzw. obrona formalna.

Prowadzenie postępowania, mimo że skazany nie ma obrońcy w wypadkach określonych w tym przepisie, stanowi bezwzględny powód uchylenia zapadłego orzeczenia (w myśl art. 439 § 1 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w.).

Ustanowienie obrońcy w postępowaniu wykonawczym następuje zatem przez udzielenie konkretnemu adwokatowi upoważnienia do obrony w tym postępowaniu. Skazany, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby wyznaczono mu obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykáže, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny (art. 78 § 1 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w.).

Powołany przepis Kodeksu postępowania karnego, który w związku z art. 1 § 2 k.k.w. ma zastosowanie w postępowaniu wykonawczym, wymaga, aby skazany w sposób "należyty" wykazał, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony.

Ocena, czy zachodzi podstawa do powołania obrońcy z urzędu, należy do prezesa sądu lub referendarza sądowego właściwego do rozpoznania sprawy (art. 81 k.p.k. w zw. z art. 1 § 2 k.k.w.).

W związku z tym unormowaniem należy dojść do wniosku, że ustanowienie obrońcy z urzędu może dotyczyć tylko spraw toczących się przed sądem, a ponadto tylko w związku z konkretnym postępowaniem incydentalnym.

Zgodnie z brzmieniem art. 8 § 1a k.k.w. przepis art. 78 Kodeksu postępowania karnego stosuje się odpowiednio.

Oskarżony, który nie ma obrońcy z wyboru, może żądać, aby mu wyznaczono obrońcę z urzędu, jeżeli w sposób należyty wykaże, że nie jest w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny. Podstawą odmowy wyznaczenia obrońcy z urzędu nie może być skorzystanie przez oskarżonego z nieodpłatnej pomocy prawnej lub nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego, o których mowa w ustawie z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Dz.U. z 2020 r. poz. 2232 oraz z 2021 r. poz. 159) (art. 78 § 1 k.p.k.).

Przepis § 1 stosuje się odpowiednio, jeżeli oskarżony żąda wyznaczenia obrońcy z urzędu w celu dokonania określonej czynności procesowej (art. 78 § 1a k.p.k.).

Przytoczony powyżej art. 78 § 1 i 1a k.p.k. odnosi się zatem do wyznaczenia obrońcy z urzędu w sytuacji, gdy oskarżony (w stadium jurysdykcyjnym), a podejrzany (w stadium przygotowawczym) nie ustanowił obrońcy (nie wybrał obrońcy) z uwagi na brak środków na pokrycie kosztów obrony i zwraca się z żądaniem (wnioskiem) do właściwego organu o jego wyznaczenie.

Przepis ten przewiduje wyłącznie trzy przesłanki wyznaczenia obrońcy z urzędu:

- 1) brak obrońcy z wyboru;
- 2) stan majątkowy oskarżonego wskazujący, że oskarżony nie jest w stanie ponieść kosztów obrony;
- 3) wystąpienie oskarżonego do właściwego organu z żądaniem (wnioskiem) o wyznaczenie obrońcy z urzędu.

Przepis omawianego artykułu dla wyznaczenia obrońcy z urzędu wymaga zatem jedynie należytego wykazania przez skazanego, że z przyczyn finansowych nie jest w stanie ponieść kosztów obrony oraz nie zawiera żadnych dodatkowych przesłanek, które wymagałyby odniesienia się do *meritum* sprawy (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3.4.2014 r., sygn. akt V KZ 15/14, Legalis).

Prawo do korzystania z obrony z urzędu nie może być uzależniane od wagi sprawy czy też od stopnia jej skomplikowania.

Przysługuje bowiem ono tym oskarżonym, którzy rzeczywiście wykażą, że nie są w stanie ponieść kosztów obrony bez uszczerbku dla niezbędnego utrzymania siebie i rodziny (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 27.1.2010 r., sygn. akt II KO 117/09, OSNKW 2010, Nr 4, poz. 38).

Na ocenę sytuacji majątkowej oskarżonego, a tym samym za odmową wyznaczenia obrońcy nie powinny w żadnej mierze przemawiać takie okoliczności jak nieskomplikowany charakter sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7.2.2007 r., sygn. akt V KK 136/06, Prok. i Pr. – wkł. 2007, Nr 7-8, poz. 14).

Tymczasem dalsze przepisy regulujące kwestie związane z ustanawianiem obrońcy z urzędu (art. 8 § 2 pkt 5 k.k.w oraz jego odpowiednik art. 79 § 2 k.p.k.) stanowią podstawę, wykorzystywaną przez Sądy rozpoznające wnioski w tym zakresie, wydawania rozstrzygnięć negatywnych w oparciu o dodatkowe, nie znajdujące oparcia w przepisach prawa, przesłanki, takie jak zaradność wnioskującego czy ilość sporządzonych dotychczas przez niego pism procesowych.

Powyzsze, zdaniem Skarżącego, ma szczególne znaczenie w postępowaniach skargowych prowadzonych w trybie przewidzianym w art. 7 k.k.w., gdzie co do zasady skazany nie bierze udziału w posiedzeniu Sądu rozpoznającym taki środek.

Skarga, z uwagi na przewidziany krótki termin jej sporządzenia oraz znacznie ograniczony zakres przesłanek uzasadniających jej złożenie (wyłącznie przesłanka niezgodności z prawem) niejednokrotnie wymaga udziału profesjonalnego obrońcy, który zgodnie z brzmieniem art. 22 k.k.w. może wziąć udział w posiedzeniu Sądu rozpoznającego skargę.

Podkreślenia wymaga fakt, iż przepisy regulujące kwestie związane z ustanawianiem obrońcy z urzędu (w tym w szczególności w postępowaniu wykonawczym) stanowią winny wyraz przyjętych przez akty prawa międzynarodowego standardów w zakresie realizacji zasady prawa do obrony.

W myśl bowiem art. 6 ust. 3 lit. c Europejskiej Konwencji Praw Człowieka, każdy oskarżony o popełnienie czynu zagrożonego karą ma prawo do bronięcia się osobiście lub przez ustanowionego przez siebie obrońcę, a jeżeli nie ma wystarczających środków na pokrycie kosztów obrony - do bezpłatnego korzystania z pomocy obrońcy wyznaczonego z urzędu, gdy wymaga tego dobro wymiaru sprawiedliwości.

Podobnie, zgodnie z art. 14 ust. 3 lit. d Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych, każda osoba oskarżona o popełnienie przestępstwa ma m.in. prawo bronięcia się osobiście lub przez obrońcę przez siebie wybranego, a także prawo do posiadania obrońcy wyznaczonego dla niej w każdym przypadku, kiedy interesy sprawiedliwości tego wymagają, bez ponoszenia kosztów obrony w przypadkach, kiedy oskarżony nie posiada dostatecznych środków na ich pokrycie.

Co znamienne również art. 42 ust. 2 Konstytucji RP przewiduje możliwość korzystania przez oskarżonego z obrońcy z urzędu na zasadach określonych w ustawie (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4.1.2005 r., sygn. akt IV KK 364/04, OSNwSK 2005, Nr 1, poz. 9 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29.1.2002 r., sygn. akt II KKN 386/99, Prok. i Pr. 2003, Nr 10, poz. 6).

Powyższe zaś stanowi odzwierciedlenie prawa przewidzianego w art. 45 ust. 1 Konstytucji RP do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Prawo do sądu jest jedną z najważniejszych gwarancji praw człowieka i praworządności oraz jeden z fundamentów państwa prawnego i obejmuje swoim zakresem: prawo dostępu do sądu (rozumiane jako prawo do uruchomienia postępowania przed sądem), prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej, zgodnie z wymogami sprawiedliwości i jawności oraz prawo do wyroku sądowego (tj. uzyskania wiążącego rozstrzygnięcia).

W ugruntowanym już orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego na prawo do odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej składają się następujące wymagania: możliwość bycia wysłuchanym, ujawniania w sposób czytelny motywów rozstrzygnięcia (celem zapobiegania jego dowolności i arbitralności), a także zapewnienia uczestnikowi postępowania przewidywalności jego przebiegu (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 31 marca 2005 r., sygn. SK 26/02, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 stycznia 2006 r., sygn. akt SK 30/05).

Istotnym elementem sprawiedliwości proceduralnej zaś jest obowiązek uzasadniania swoich rozstrzygnięć przez organy władzy publicznej oraz prawo do zaskarżania przez strony i uczestników postępowania rozstrzygnięć wydanych w pierwszej instancji (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 15 grudnia 2008 r., sygn. akt P 57/07).

Konstytucyjny standard instancyjności i zaskarżalności orzeczeń z kolei określony został w art. 176 ust. 1 oraz w art. 78 Konstytucji RP.

Pierwszy z wymienionych przepisów gwarantuje, że postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne, drugi, że każda ze stron ma prawo do zaskarżania orzeczeń i decyzji wydanych w pierwszej instancji. Wyjątki od zasady zaskarżalności oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Co istotne podkreślenia wymaga fakt, iż konstytucyjna zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego, w myśl dotychczasowego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego, zakłada w szczególności:

- 1) dostęp do sądu drugiej instancji, a co za tym idzie przyznanie stronom odpowiednich środków zaskarżenia, które uruchamiają rzeczywistą kontrolę rozstrzygnięć wydanych przez sąd pierwszej instancji;
- 2) powierzenie rozpoznania sprawy w drugiej instancji - co do zasady - sądowi wyższego szczebla, a w konsekwencji nadanie środkowi zaskarżenia charakteru dewolutywnego;
- 3) odpowiednie ukształtowanie procedury przed sądem drugiej instancji, tak aby sąd ten mógł wszechstronnie zbadać rozpoznawaną sprawę i wydać rozstrzygnięcie merytoryczne.

Bezspornym bowiem jest, iż dwuinstancyjność postępowania sądowego ma na celu zapewnienie zapobiegania pomyłkom i arbitralności w pierwszej instancji (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 9 lutego 2010 r., sygn. akt SK 10/09, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 września 2006 r., sygn. SK 21/05, wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 marca 2007 r., sygn. SK 3/05).

Rozróżniając instancyjność od zaskarżalności, a także dokonując oceny, czy w danym wypadku procedura powinna być ukształtowana w sposób umożliwiający "aż" kontrolę instancyjną (rozpatrzenie - weryfikację przez sąd wyższej instancji), czy "tylko" jako procedura umożliwiająca weryfikację decyzji (orzeczenia) przez inny podmiot, niż ten, który decydował po raz pierwszy, Trybunał w dotychczasowym orzecznictwie wskazał, że zakres przedmiotowy prawa do dwuinstancyjnego postępowania sądowego wyznacza konstytucyjne pojęcie sprawy.

Konstytucyjna zasada dwuinstancyjności ma zastosowanie w takim tylko wypadku, gdy sąd pierwszej instancji rozpatruje sprawę w rozumieniu Konstytucji. Co istotne, zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Trybunału Konstytucyjnego, obowiązywanie zasady dwuinstancyjnego postępowania nie ogranicza się wyłącznie do głównego nurtu postępowania sądowego. Obejmuje także kwestie rozstrzygane incydentalnie (wypadkowo), jeżeli dotyczą praw lub obowiązków danego podmiotu.

Zasada dwuinstancyjności nie wymaga, aby w każdej kwestii incydentalnej (wypadkowej), niemającej charakteru odrębnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, przysługiwał środek zaskarżenia. Konieczność ustanowienia takich środków w niektórych kwestiach wypadkowych, niemających charakteru odrębnej sprawy w rozumieniu Konstytucji, może natomiast wynikać z ogólnego wymogu ukształtowania procedury sądowej zgodnie z zasadami sprawiedliwości proceduralnej.

Odnosząc powyższe poglądy Trybunału Konstytucyjnego do problematyki podnoszonej w niniejszej skardze, nie można uznać za rzetelny i sprawiedliwy proces, w którym skazany pozbawiony jest możliwości zaskarżenia zarządzenia sądu w przedmiocie odmowy wyznaczenia pełnomocnika z urzędu do sądu wyższej instancji, lecz jego zażalenie rozpoznawane jest przez ten sam Sąd.

Wskazać bowiem należy, iż w/w orzeczenia w sposób bezpośredni ingerują w konstytucyjnie chronione prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy czy prawo do obrony. Podkreślić również wypada, że przedmiotowe orzeczenia nie są wydawane w okolicznościach tak jednoznacznych i wykluczających ryzyko pomyłki (decyzje te są przecież ocenne), by uznać w świetle standardów konstytucyjnych, że dewolutywna droga odwoławcza jest zbędna.

Trudno zatem zaakceptować z punktu widzenia art. 78 w zw. z art. 176 ust. 1 Konstytucji RP niemożność spowodowania kontroli instancyjnej w/w zarządzenia prezesa sądu, jak i postanowienia sądu w tym zakresie.

Wprawdzie wskazany art. 78 Konstytucji RP dopuszcza możliwość ograniczenia możliwości zaskarżania orzeczeń wydanych w pierwszej instancji, to wydaje się jednak, że gdy w grę wchodzi możliwość realizacji uprawnienia konstytucyjnego, nie powinno mieć miejsca wyłączenie możliwości kontroli decyzji organów w tym zakresie. Jak bowiem wynika z utrwalonej linii orzeczniczej Trybunału Konstytucyjnego, zasada instancyjności konstytuująca prawo do zaskarżenia orzeczeń wydanych w pierwszej instancji nie jest zasadą absolutną, a wyjątki od niej oraz tryb zaskarżania określa ustawa.

Konstytucja wprawdzie nie precyzuje charakteru tych wyjątków, albowiem nie wskazuje ani zakresu podmiotowego, ani przedmiotowego, w jakim odstępstwo od tej zasady jest dopuszczalne, jednakże powyższe zdaniem Trybunału nie oznacza, że ustawodawca ma pełną i niczym nieskrępowaną swobodę ustalania katalogu takich wyjątków. Co ważne, wyjątki te nie mogą prowadzić do naruszenia innych norm konstytucyjnych oraz nie mogą powodować „przekreślenia samej zasady ogólnej, która na gruncie zwykłego ustawodawstwa stałaby się de facto wyjątkiem od prowadzonej w różnych regulacjach procesowych reguły postępowania jednoinstancyjnego. Należy zatem uznać, że

odstępstwo od reguły wyznaczonej treścią normatywną art. 78 Konstytucji RP w każdym razie powinno być podyktowane szczególnymi okolicznościami, które usprawiedliwiałyby pozbawienie strony postępowania środka odwoławczego" (Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2008 r., sygn. SK 3/07 oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 czerwca 2002 r., sygn. P 13/01).

Pełnomocnik skarżącego ma w polu widzenia fakt, iż Trybunał Konstytucyjny zajmował się w przeszłości problemem konstytucyjności przepisu art. 81 k.p.k., lecz jedynie w zakresie w jakim nie przewidywał on w ogóle sądowej kontroli zarządzenia prezesa sądu o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu dla oskarżonego, który złożył wniosek w trybie art. 78 § 1 k.p.k.

W wyroku z dnia 8 października 2013 r. wydanym w sprawie o sygn. akt K 30/11 Trybunał orzekł, iż przepis art. 81 § 1 k.p.k. w powyższym zakresie jest niezgodny z art. 42 ust. 2 w zw. z art. 45 ust. 1 i z art. 78 Konstytucji RP.

W ocenie Skarżącego wprowadzone w wyniku powyższego regulacje prawne (dodanie w dniu 17 września 2015 r. właśnie skarżonego przepisu, tj. do art. 81 § 1a k.p.k.) nie są wystarczającego do prawidłowego zapewnienia praw i wolności, a w szczególności do pełnej realizacji prawa do obrony określonego w art. 42 ust. 2 Konstytucji RP czy też gwarantowanego w art. 45. ust. 1 Konstytucji RP prawa do Sądu oraz przewidzianej w art. 176 ust. 1 Konstytucji RP zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (w zasadzie na każdym jego etapie).

Zdaniem Skarżącego zostało zatem naruszone jego prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd, wyrażające się w przysługującym mu prawie do odpowiedniego ukształtowania procedury odwoławczej, zgodnie z wymogami tzw. sprawiedliwości proceduralnej, która nierozzerwalnie wiąże się z prawem do niezamykania drogi sądowej oraz z prawem do zaskarżania decyzji wydanych przez właściwy organ do sądu wyższej instancji, bowiem tylko taka forma odwołania daje realną możliwość zapobieganiu dowolności wydawanych rozstrzygnięć w tak ważnej materii, jaką jest realizacja prawa do obrony.

Obecnie istniejący sposób zaskarżania decyzji w przedmiocie odmowy ustanowienia obrońcy z urzędu stronie, która złożyła wniosek na zasadach określonych w art. 78 k.p.k. stwarza jedynie iluzoryczność prawa do zaskarżenia, bowiem nadzór sądowy realizowany jest wobec tego samego organu sądowego.

Tym bardziej, iż przy wydawaniu rozstrzygnięć w tym zakresie mamy do czynienia z pewnego rodzaju uznaniowością tego organu, która również winna podlegać nadzorowi sądu wyższej instancji.

Przytoczenia zatem w tym miejscu wymaga treść orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z dnia 16 listopada 1999 r., sygn. akt SK 11/99, w którym Trybunał wskazał wprost, iż „konstytucyjna kwalifikacja konkretnych środków zaskarżenia pozostawionych przez prawodawcę do dyspozycji strony, uwzględniać musi całokształt unormowań determinujących przebieg danego postępowania. W szczególności konieczne jest zarówno odniesienie do rodzaju sprawy rozstrzyganej w danym postępowaniu, struktury i charakteru organów podejmujących rozstrzygnięcie, jak i wreszcie konsekwencji oddziaływania innych zasad i norm konstytucyjnych, w szczególności zaś konstytucyjnej zasady prawa do sądu”.

Art. 45 ust. 1 Konstytucji RP wyraża szeroko pojęte prawo do sądu, którego celem jest przede wszystkim zapewnienie jednostce ochrony przed arbitralnością władzy (wyrok TK z dnia 12 maja 2003 r., sygn. akt SK 38/02). Zgodnie z brzmieniem art. 45 ust. 1 Konstytucji RP każdy ma prawo do sprawiedliwego i jawnego rozpatrzenia sprawy bez nieuzasadnionej zwłoki przez właściwy, niezależny, bezstronny i niezawisły sąd.

Co warte podkreślenia, art. 45 ust. 1 Konstytucji RP posługuje się pojęciem „rozpatrzenia sprawy”, które rozumiane jest jako „wszechstronne zapoznanie się ze wszystkimi aspektami sprawy (...)” (Sarnecki Paweł, Komentarz Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej pod red. L. Gardocki oraz M. Zubik Tom II, wyd. II).

W skład powyższego prawa wchodzi, zgodnie z utrwalonym już orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, m. in. prawo do odpowiednio ukształtowanej procedury sądowej, zgodnie z zasadami sprawiedliwości, jawności i dwuinstancyjności.

Wyrażona także konstytucyjna zasada sprawiedliwości proceduralnej, która gwarantuje stronie postępowania m. in. prawo do zaskarżenia orzeczenia wydanego w pierwszej instancji (wyrok TK z dnia 10 maja 2000 r., sygn. akt K 21/99), ma być realizowana w taki sposób, by każdorazowo istniało jak największe prawdopodobieństwo uzyskania rozstrzygnięcia sądowego zgodnego nie tylko z prawem, ale i opartego na prawdziwych ustaleniach faktycznych (wyrok TK z dnia 21 lipca 2009 r., sygn. akt K 7/09, wyrok TK z dnia 22 września 2015 r., sygn. akt SK 21/14).

Co istotne podkreślenia wymaga również fakt, iż Trybunał Konstytucyjny wielokrotnie wskazywał w swoich orzeczeniach, iż powyższa zasada sprawiedliwości (rzetelności) proceduralnej ma uniwersalny charakter i dotyczy wszystkich etapów i rodzajów postępowań (wyrok TK z dnia 30 maja 2007 r., sygn. akt SK 68/06) oraz wymaga dostosowania kryteriów oceny rzetelności badanej procedury do jej funkcji, charakteru prawnego (wyrok TK z dnia 14 marca 2006 r., sygn. akt SK 4/05) czy też kategorii spraw, które są przedmiotem rozpoznania sądowego, znaczenia poszczególnych kategorii praw dla ochrony interesów jednostki (wyrok TK z dnia 28 lipca 2004 r., sygn. akt P 2/04, wyrok TK z dnia 12 lipca 2011 r., sygn. akt SK 49/08).

W art. 78 Konstytucji RP przewidziana została zasada zaskarżalności wszelkich rozstrzygnięć w każdym postępowaniu prawnym, której celem jest zapobieganie pomyłkom i arbitralności wydanych orzeczeń i decyzji. Do jej istoty zaś zalicza się możliwość wszczęcia postępowania sprawdzającego względem orzeczeń i decyzji wydanych w I instancji.

Zgodnie zaś z brzmieniem art. 176 ust. 1 Konstytucji RP postępowanie sądowe jest co najmniej dwuinstancyjne.

Powyższe znajduje potwierdzenie w dotychczasowym orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego. I tak w wyroku z dnia 13 listopada 2018 r., sygn. akt SK 17/17 Trybunał uznał, iż „ustawodawca ma więc obowiązek nie tylko zapewnić stronie prawo wniesienia środka zaskarżenia od orzeczenia lub decyzji wydanych w I instancji, lecz także umożliwić organowi rozpatrującemu środek zaskarżenia merytoryczną ocenę prawidłowości rozstrzygniętej sprawy”.

Tymczasem postanowienia wydawane przez sąd penitencjarny stanowiące rozstrzygnięcie złożonego wniosku o ustanowienie obrońcy lub zażalenia nie mogą być, pomimo swojej doniosłości i istotnych skutków, jakie wywołują, przedmiotem zażalenia rozpoznawanego przez sąd wyższej instancji; nie mogą być poddane kontroli instancyjnej. Nie powinno budzić wątpliwości orzekanie przez sądy o konstytucyjnych prawach i wolnościach jednostek w dwuinstancyjnym postępowaniu, co w zasadzie zostało wyłączone w art. 81 § 1 a k.p.k.

Sam fakt wprowadzenia możliwości zaskarżenia zarządzenia w tym zakresie nie jest wystarczającym sposobem regulacji tego zagadnienia. Wprowadzona procedura, która w rzeczywistości pozbawia możliwości zaskarżenia rozstrzygnięcia o odmowie wyznaczenia obrońcy z urzędu do wyższej instancji nie spełnia kryteriów sprawiedliwego i rzetelnego procesu sądowego. Konieczność odpowiedniego ukształtowania procedury sądowej jest elementem przysługującego każdemu prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP). Powyższe ma szczególne znaczenie w kontekście ugruntowanego orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego w zakresie rozumienia i kształtowania prawa do obrony, zarówno w znaczeniu materialnym jak i formalnym.

Prawo wyboru obrońcy lub korzystania z obrońcy z urzędu gwarantować ma możliwość obrony racji podejrzanego, oskarżonego lub skazanego przez wykwalifikowanego pełnomocnika procesowego, którego zadaniem jest jego ochrona w sposób pozwalający na osiągnięcie celu postępowania karnego przy jednoczesnym zagwarantowaniu prawa do obrony. Zdaniem Skarżącego, zarówno zarządzenie prezesa sądu, jak i postanowienie wydawane przez sąd ingerują bezpośrednio w konstytucyjnie chronione prawo do obrony. Pozostawienie do uregulowania przez ustawodawcę zasad korzystania z obrońcy z urzędu nie oznacza całkowitej swobody kształtowania przesłanek

przyznania stronie profesjonalnego pełnomocnika procesowego. Ustawodawca powinien zatem ukształtować skuteczną procedurę wyznaczania obrońcy z urzędu tak, aby urzeczywistnić treści wynikające z art. 42 ust. 2 Konstytucji.

Istniejący brak kontroli instancyjnej wspomnianych rozstrzygnięć nie może być zatem zaakceptowany w kontekście konstytucyjnego standardu instancyjności.

Podkreślić bowiem należy, iż naruszenie wyżej opisanych praw Skarżącego dotyczyło bezpośrednio jego osoby oraz wiąże się bezpośrednio z zastosowaniem zaskarżonych regulacji prawnych, a nie innych norm prawnych, stąd też Skarżący niniejszą skargą domaga się stwierdzenia niezgodności z Konstytucją RP wymienionego przepisu w zakresie w jakim dopuszczają one dowolność decyzji Sądu rozpoznającego wniosek o ustanowienie obrońcy z urzędu oraz wiążącą się z nią dowolność w dokonywaniu oceny zasadności udziału obrońcy w danym postępowaniu, a w szczególności w postępowaniu skargowym przewidzianym w art. 7 k.k.w., które w rzeczywistości ogranicza przewidzianą tamże kontrolę sądową wyłącznie do jednej, wskazanej przez ustawodawcę przesłanki, która zasadniczo sprowadza się do sprawdzenia wyłącznie tego czy wskazany organ wykonawczy był uprawniony do wydania zaskarżonej decyzji oraz czy jej wydanie zostało oparte na właściwych przesłankach materialnych i formalnych.

C. Udokumentowanie daty doręczenia wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym

Zgodnie z brzmieniem art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; zwanej dalej „ustawą o TK”), skargę konstytucyjną wnieść można po wyczerpaniu drogi prawnej, o ile droga ta jest przewidziana, w ciągu 3 miesięcy od dnia doręczenia skarżącemu prawomocnego wyroku, ostatecznej decyzji lub innego ostatecznego rozstrzygnięcia.

Zgodnie zaś z brzmieniem art. 44 ust. 2 i 3 ustawy o TK w razie niemożności poniesienia kosztów pomocy prawnej, skarżący może złożyć do sądu rejonowego swego miejsca zamieszkania wniosek o ustanowienie dla siebie adwokata lub radcy prawnego z urzędu.

Złożenie wniosku, o którym mowa w ust. 2, wstrzymuje bieg terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej. Wznowienie biegu tego terminu następuje pierwszego dnia po dniu:

- 1) doręczenia adwokatowi lub radcy prawnemu rozstrzygnięcia właściwego organu o wyznaczeniu go pełnomocnikiem skarżącego;
- 2) uprawomocnienia się postanowienia sądu o oddaleniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego;
- 3) doręczenia skarżącemu postanowienia oddalającego zażalenie na postanowienie o oddaleniu wniosku o ustanowienie adwokata lub radcy prawnego.

Art. 114 ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (t.j. Dz. U. z 2020 poz. 1740) stanowi, iż w przypadku terminów określonych w miesiącach, których ciągłość nie jest wymagana, miesiąc liczy się za trzydzieści dni.

Stąd też przewidziany w art. 77 ust. 1 ustawy o TK termin – zgodnie z przywołanym powyżej art. 114 k.c. – odpowiada 90 dniom.

Przenosząc powyższe rozważania na grunt niniejszej sprawy wskazuję, iż ostateczne rozstrzygnięcie będące podstawą niniejszej skargi, tj. postanowienie wydane przez Sąd Okręgowy w K w dniu sierpnia 2020 r. w sprawie o sygn. akt , zostało doręczone Skarżącemu w dniu września 2020 r.

Następnie Skarżący pismem z dnia 16 września 2020 r. zwrócił się z wnioskiem do Sądu Rejonowego w T o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do wniesienia skargi

konstytucyjnej na postanowienie Sądu Okręgowego w K z dnia sierpnia 2020 r. wydane w sprawie o sygn. akt .

Tym samym w dniu września 2020 r. nastąpiło zawieszenie trzymiesięcznego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej. Pomiędzy września 2020 r. a września 2020 r. upłynęły 2 dni.

Następnie postanowieniem z dnia sierpnia 2021 r. Sąd Rejonowy w T w sprawie o sygn. akt wyznaczył Skarżącemu pełnomocnika z urzędu i zwrócił się do Okręgowej Rady Adwokackiej w K , która wyznaczyła Skarżącemu pełnomocnika z urzędu w osobie adw. Agnieszki Domagała celem sporządzenia i wniesienia skargi konstytucyjnej w sprawie Sądu Okręgowego w K o sygn. akt .

Przedmiotowe zawiadomienie z właściwej Rady zostało doręczone pełnomocnikowi Skarżącego w dniu 6 października 2021 r.

Mając zatem na uwadze powyższe termin do wniesienia skargi konstytucyjnej w niniejszej sprawie upływa w dniu 3 stycznia 2022 r.

Celem wykazania dochowania przez Skarżącego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej w niniejszej sprawie w załączeniu przedstawiam następujące dokumenty:

- uwierzytelnioną fotokopię dowodu doręczenia Skarżącemu w dniu września 2020 r. postanowienia Sądu Okręgowego w K z dnia sierpnia 2020 r. w sprawie o sygn. akt ;
- uwierzytelnioną fotokopię wniosku Skarżącego z dnia września 2020 r. o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do sporządzenia skargi konstytucyjnej w niniejszej sprawie;
- uwierzytelniony odpis postanowienia Sądu Rejonowego w T z dnia sierpnia 2021 r. wydanego w sprawie o sygn. akt w przedmiocie ustanowienia dla Skarżącego pełnomocnika z urzędu;
- uwierzytelnioną kopię pisma z Okręgowej Rady Adwokackiej w K z dnia września 2021 r., doręczoną pełnomocnikowi z urzędu w dniu 6 października 2021 r.

W przypadku powzięcia przez Trybunał wątpliwości co do zachowania terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej w niniejszej sprawie, mając na uwadze brzmienie art. 71 ust.1 ustawy o TK, z najdalej posuniętej ostrożności, wnoszę o:

- wystąpienie z żądaniem przedstawienia akt postępowania prowadzonych pod sygn. akt do Sądu Rejonowego w T na okoliczność ustalenia zachowania przez Skarżącego terminu do wniesienia skargi konstytucyjnej w niniejszej sprawie.

D. Informacja, czy od wyroku, decyzji lub innego rozstrzygnięcia, o których mowa w art. 77 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym, został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia

Skarżący niniejszym wyjaśnia, iż od postanowienia wydanego przez Sąd Okręgowy w K w dniu sierpnia 2020 r. w sprawie o sygn. akt nie został wniesiony nadzwyczajny środek zaskarżenia.

Pełnomocnik

Adwokat

Agnieszka Domagała